

TRANSMISSION MOYLARNING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA ULARNI BAHOLASH METODLARI

Qovushqoqlik. Qovushqoqlik – moylarning ekspluatatsion xossalarini tavsiflovchi eng muhim ko'rsatkichlardan biridir. Transmissiya agregatlarida ishqalanishga yo'qotiladigan energiya moy qovushqoqligiga bog'liq. Transmissiya agregatlarida kam qovushqoqli moylarni qo'llash mumkin emas, chunki bu moyning salniklar orqali sirqib chiqishiga, detallar yeyilishining tezlashishiga va transmission agregatlarining ishdan chiqishiga olib kelishi mumkin. Transmissiya agregatlarida qovushqoqligining minimal qiymati $10...20 \text{ mm}^2/\text{s}$ bo'lishi kerak, bu ularning yeyilishiga qarshi xossalari va salniklardan moy sirqib chiqishining oldini olish qobiliyati bilan belgilanadi. Maksimal qovushqoqlik avtomobil yoki traktor o'rnidan qo'zg'alayotganda agregatlarda qotib qolgan moyning aylanishga bo'lgan qarshiligini yengish imkoniyati bilan belgilanadi va $300...6000 \text{ Pa}\cdot\text{s}$ ni tashkil etadi.

Moylovchi xossalar – bu moyning ishchi sirtida chegaraviy qatlamni xosil qilib adsorbsiyalanish qobiliyati bo'lib, ular moyning yeyilishga qarshi, tiralishga qarshi va pittingga qarshi ko'rsatkichlar majmui bilan belgilanadi.

Tiralishga qarshi xossalari bo'yicha eng yuqori talablar gipoidli uzatmalar uchun qo'llanadigan moylarga qo'yiladi, ularda tishlar kontaktga kirishgan zonada solishtirma bosim 4000 MPa gacha yetadi. Gipoidli uzatmalar uchun moyni tanlash agregatlar ish rejimini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Masalan, yuk avtomobillari va traktorlarning gipoidli uzatmalarining ekspluatatsion rejimi shesternya tishlariga doimiy yuqori solishtirma bosim va aylanishning nisbatan katta bo'lmagan

tezliklari bilan tavsiflanadi; yengil avtomobillar uchun katta aylanish tezliklari va yuk bo'yicha o'zgaruvchi rejimlar xarakterli bo'ladi.

Oksidlanishga qarshi stabillik. Ish jarayonida katalitik aktiv metallar ishtirokida yuqori haroratda havodagi kislorod bilan o'zaro ta'sir natijasida moyning fizikaviy-kimyoviy va ekspluatatsion xossalarining o'zgarishi sodir bo'ladi – moyning qovushqoqligi va kislotalilik soni ortadi, moyda oksidlanish maxsulotlari yig'iladi.

Qovushqoqligi ortganda moyning yuqori haroratli xossalari yomonlashadi. Kislotalilik sonining ortishi podshipniklar va boshqa detallar korroziyalanishiga olib keladi. Tozalangan asosdagi ТАД-17, ТСп-15К, ТСп-14Гип, ТМ5-12рк moylar eng yaxshi ko'rsatkichlarga ega.

Korrozion agressivlik. Moyda organik kislotalar to'planib borishi, atmosferadan suv tushishi natijasida transmissiya agregatlarining metallardan yasalgan detallarida korroziyalanish vujudga kelishi mumkin. Moyning korrozion agressivligi uning kislotalilik sonining o'zgarishi hamda suvda eriydigan kislotalar va ishqorlar miqdori bilan tavsiflanadi. ТСп-15К, ТМ5-12рк, ТАД-17 markali moylar eng kam korrozion agressivlikka, ТСГип markali moy esa eng yuqori korrozion agressivlikka ega.

Transmission moy prisadkalari. Transmission moylarning ekspluatatsion xossalarni yaxshilash uchun ular tarkibiga yeyilishga qarshi, tiralishga qarshi, oksidlanishga qarshi va depressorli prisadkalar kiritiladi.